



European Electoral Studies

VOLUME: 3
ISSUE: 1

Teritorializace volební podpory v expertních modelech volební predikce v Kanadě a Spojeném království

(Territorialization of the electoral support in expert models of
electoral prediction in Canada and the United Kingdom)

Vít Šimral (179033@mail.muni.cz)

Abstract:

The paper comments upon the recent changes in the election forecasting models in Canada and the United Kingdom. Firstly, several common features of expert forecasting models are discussed and the Cube rule introduced. Secondly, the article points at the national modifications of forecasting models in the UK and Canada respectively and shows their implications for the general trend in electoral forecasting. In conclusion, three observations on a possible development in the field are made.

Keywords:

electoral prediction, FPTP, Canada, United Kingdom, territorialization, expert models

1. Úvod

Expertní volební predikce se v zemích s dlouholetou demokratickou zkušeností řadí mezi nejvíce rozvinuté oblasti politické vědy. Nespornou příčinou je vysoká praktická upotřebitelnost výsledků výzkumu, které nejsou jen doménou úzké badatelské obce, ale i centrem zájmu širší veřejnosti.

V současné době se pro volební předpovědi používají čtyři základní modelové typy:¹

- výzkumy veřejného mínění
- indikátorový model voličského chování založený na ekonomické historii a její percepci
- predikce výsledků celonárodních voleb z výsledků předcházejících voleb lokálních, regionálních či doplňovacích
- vyvození výsledků na základě stabilních vzorů v chování elektorátu v minulých volbách

Vlivem různých faktorů institucionální či sociální povahy se na předvolební výzkumy veřejného mínění v drtivé míře nelze plně spolehnout při předpovědích skutečných výsledků voleb. Úkolem politologické obce je proto nad bází sociálních empirických dat vystavět nové patro z teoretických konstruktů, které umožní předpovědi zpřesnit a, bude-li to možné, použít je univerzálně a opakovaně ve volbách v odlišných zemích. Desítky za popsáním účelem vzniklých modelů byly již vytvořeny především ve třech zemích s anglosaskou tradicí volebního systému FPTP²: v USA, Kanadě a ve Spojeném království. Uvedené země spojuje nejen identický způsob přepočtu hlasů na mandáty, ale i dlouholetý stranický systém „více-méně bipartismu“, který rozsah možné komplexnosti modelů v komparaci se zeměmi jiných stranicko-volebních formulí výrazně snižuje. Přesto ponechává dostatečný prostor pro odlišné způsoby konstrukce, typy zahrnutých matematických operací, počet a druh sledovaných proměnných tak, aby odpovídaly lépe požadavkům specifičnosti daného národního systému a v neposlední řadě i záměrům autora.

Tato práce se zaměřuje především na omezený okruh expertních modelů vycházejících z volebních statistik a předvolebních průzkumů a predikujících výsledky voleb do House of Commons Spojeného království a Kanadské federace. Jejím záměrem je poukázat na změny v dosavadním způsobu volebního předpovídání tak, aby predikce

¹ Následující rozdělení je převzato z Borisyuk – Borisyuk – Rallings – Thrasher 2001.

² „First-past-the-post“ (FPTP) je volební systém jednomandátových obvodů, kde se vítězem stává kandidát s relativní většinou odevzdaných hlasů (Sartori 2001: 64; k problémům českého názvosloví viz Chytilík 2007: 46 – 48).

reflektovaly i nedokonalou nacionalizaci stranických systémů. V práci jsou sledovány následující aspekty tohoto procesu: vzrůst významu malých, respektive regionálních stran, teritorializace voličské podpory, vliv popularity stranických leaderů a způsob, jakým se promítají do vývoje nových expertních modelů. Pozornost je věnována proměnám metody předvolebního sběru dat i modifikacím v přepočtech hlasů na mandáty.

V následující kapitole budou stručně popsány dnes užívané předpovědi z dat výzkumů preferencí a výsledků minulých voleb a jejich společné charakteristiky. Současně si přiblížíme tzv. Zákon krychle a jeho dosavadní modifikace nejen v Británii a Kanadě, ale i v USA. Další část práce se bude věnovat specifickým národním modelům Spojeného království a Kanady a jejich proměn v dosavadní praxi. Zvláštní pozornost bude věnována otázce nacionalizace a jejího vlivu na podobu formulí a na přesnost odhadů. V závěru shrneme modifikace modelů, kterými se političtí experti snaží reagovat na vliv prostorové heterogenity voličské podpory v systémech „upadajícího“ bipartismu³.

2. Současnost expertních modelů

2.1. Společné charakteristiky politicko-ekonomických modelů

„Předpovědět volby znamená znát výsledek něčeho předtím, než se to stane. Vědecké metody k předpovídání zahrnují průzkum veřejného mínění, politického trhu a statistiku.“ (Lewis-Beck 2005: 145). Matematické formule, kterými jsou expertní modely obvykle vyjadřovány, jsou v zásadě založeny na 3 odlišných kvalitativních i kvantitativních přístupech získávání dat:

- 1) ekonomický: agregátně měřitelný výkon ekonomiky země
- 2) sociologický: vzorkem měřitelné a statisticky odhadované volební preference elektorátu
- 3) historický: nezměřitelné dopady historických událostí na výsledky voleb

Spojení kvantitativní a kvalitativní metody má své kladné i záporné stránky. Nespornou výhodou je schopnost kombinovaných modelů reflektovat dlouhodobé tendence v chování voličů, zároveň však účinně reagovat na krátkodobé výkyvy voličské podpory zapříčiněné jevy, jež mají z hlediska preferencí „skokovou“ povahu. Klasické metody predikce ze statistik minulých voleb ze své povahy nedokáží odrazit např. rapidní

³ Upadající bipartismus („declining two-party system“) je spojení propagované především britskou politoložkou Pippou Norrisovou (Norris 1997 a 2004). Dnes používáno ale i v souvislosti se stranickými systémy Latinské Ameriky (McCoy – Myers 2004).

vzrůst regionálního separatismu a vznik regionální strany, který je možné v modelech zachytit pouze v podobě umělé proměnné. To na druhou stranu vnáší do výpočtu zcela nevědecký prvek založený pouze na odhadu autora modelu a jeho uvážení o významnosti různých společenských událostí. I když je možné statisticky vysledovat a relativně určit i míru vlivu takových jevů na voličstvo, interpretace sociologických a historických dat a jejich tranzice do kvantifikovatelných proměnných zůstává důležitým činitelem, který může až na neúnosnou míru zvýšit pravděpodobnou chybu odhadu.

Zcela zásadním faktorem při předpovědích voleb v Kanadě a Spojeném království je bezpochyby blízkost jejich politických systémů založených na společném britském dědictví, v první řadě pak identická podoba volební formule. To dovolilo politologům v těchto zemích komparativní metodou precizovat modely založené na výzkumech preferencí, dlouhodobém volebním vývoji a ekonomických ukazatelích. Těžko měřitelné prvky jsou pak odhadovány na základě statistických dat tak, jak jsou dlouhodobě zrcadleny ve volebním systému FPTP a složení poslanecké sněmovny. Modely reflektují především následující dominantní prvky politiky:

- Kontinuální stranická tradice a systém, ve kterém je možné charakterizovat rivaly o každé poslanecké křeslo podle vzoru „incumbent vs challenger(s)“. Stejný vzor je ve větším měřítku možné aplikovat na vztah dosavadní vlády a opozice. Dvoupólovost stranického systému, která leží v pozadí použité rivalitní charakteristiky, je dle Duvergerova zákona způsobena volebním systémem, dle G. Sartoriho navíc i sociálně-etnickým profilem elektorátu (Duverger 1951; Sartori 1976).
- Způsob převodu hlasů na mandáty Ve volebním systému FPTP je primárně důležitý počet získaných křesel, nikoliv celkový počet získaných hlasů. Plošně získaný vzorek sociálního agregátu neodráží lokální koncentraci voličstva jedné strany, která tak může získat většinu mandátů i bez celkové většiny získaných hlasů. V systému FPTP je takový výsledek voleb regulérním, spíše než ojedinělým jevem.
- Premiérský systém vlády Ve Spojeném království i Kanadě existuje konstituční konvence ustanovující jako premiéra předsedu nejsilnější strany v dolní sněmovně. Empirické průzkumy potvrzují, že otázka popularity a akceptace premiérova vedení politiky koreluje pozitivně i s voličskou podporou jeho strany v dolní sněmovně.

Zkoumané země jsou si podobné i v dalších sociálních dimenzích. Volební systém nevzniká v teoretickém vzduchoprázdnu, ale je odrazem společnosti, která jej tvoří a skrze něj reguluje svůj vývoj. I nepolitické oblasti zastupují indikátory přímo vztažené k chování voličů nebo volených subjektů:

- Ekonomické faktory a jejich aktuální reflexe elektorátem Hospodářské výkony státu za dosavadní vlády pochopitelně silně ovlivní voličské chování, hlavně mezi stále se rozšiřující skupinou voličů bez stabilní stranické příslušnosti. Měřitelnými proměnnými pro tento faktorový typ je míra růstu HDP, inflace a nezaměstnanosti.
- Psychologické faktory Do této skupiny lze zahrnout jak dlouhodobé procesy v chování voličů, tj. empiricky prokázanou tendenci ke kyvadlovým změnám v podpoře vlády z důvodu pouhé touhy po nějaké změně (Abramowitz 2000), tak i šokové přesuny preferencí způsobené aférami politických aktérů a aktuálními událostmi na předvolebním jevišti.

Již od 70. let se badatelé zaměřeni na předpovídání volebních výsledků snaží v jediném modelu zahrnout co nejvíce shora uvedených prvků. Ve starších modelech jsou patrné specifické národní přístupy ke zkoumanému problému: zatímco americká tradice vsázela na kombinaci indikátorů ekonomického očekávání a průzkumů popularity soudobé prezidentské administrativy (Lewis-Beck – Rice 1984; Oppenheimer – Stimson – Waterman 1986), britská na běžné průzkumy politických preferencí kombinované s dlouhodobými volebními statistikami (Whiteley 1979; Paldam 1981), kanadská pak na cykly mezi incumbents/challengers na úrovni provincií nebo regionů a způsob převodu hlasů na mandáty odlišný od britského (Qualter 1968).

V 80. a 90. letech vývoj expertních modelů zpomalil až téměř k naprosté stagnaci. Od přelomu minulého a současného století však zaznamenáváme obnovený zájem o tuto oblast politologie, který s sebou přinesl i zdokonalení dosavadních postupů. Nový přístup k předvolebním predikcím je charakteristický vzájemným prolínáním jednotlivých národních škol, pokusy o predikční modely v zemích s jinou než FPTP volební formulí a zároveň reflexí aktuálních změn ve stranických konfiguracích anglosaského světa.

Jedním z nejdůležitějších momentů, kterým se současná vědecká obec zabývá, je postupující regionalizace, respektive provincializace v britském a kanadském systému. Zatímco Kanada je díky federalizované struktuře dlouhodobě považována za ne-duvergerovský unikát pluralitních volebních formulí, Spojené království je pomalu do této pozice tlačeno postupující devolucí dosud centralizovaného westminsterismu. Jak na tento stav musela zareagovat vědecká obec zabývající se expertními předvolebními odhady, je patrné i na klasickém atributu zemí se systémem FPTP – převodu hlasů na mandáty dle Zákonu krychle.

2.2. Zákon krychle

Volební systém je nesporně jedním z hlavních determinujících faktorů při produkci ergo predikci výsledků voleb. Podoba formule, podle níž se rozdělují křesla jednotlivým stranám dle počtu získaných hlasů, musí být tedy implicitně obsažena i ve vzorci pro výpočet distribuce křesel v zastupitelském orgánu. Patrně nejstarším a nejdéle používaným pravidlem pro převod hlasů na mandáty a předpovědi výsledků voleb z předvolebních průzkumů v zemích FPTP je tzv. Zákon krychle, který říká, že „procentuální poměr zisku křesel získaných vítěznou stranou oproti druhé straně je úměrný třetí mocnině procentuálního poměru hlasů celkově vítěznou stranou získaných (Kendall – Stuart 1950: 183)“. Pokud první strana získala počet křesel A a druhá B, počet hlasů pro první stranu je a a pro druhou b:

$$\frac{A}{B} = \frac{a^3}{b^3}$$

Při empirické aplikaci ale uvedený vzorec vykazuje pro praxi zcela fatální míry chyby v předpovědích jak v Kanadě, Spojeném království, tak i v dalších zemích FPTP. Ze statistických dat (Kendall – Stuart 1950: 190) lze snadno ověřit platnost sartoriánského pravidla, že Zákon krychle funguje ideálně pouze ve dvojstranickém systému s dostatečným rozptylem elektorátu v jednotlivých obvodech. Jinými slovy, celá formule podjímá a) rozptyl hlasů pro obě strany homogenní v prostoru a čase, b) proporcionalitu přepočtu hlasů na mandáty, kde 50 % hlasů znamená 50 % křesel. Pro zachování přesnosti předpovědi je třeba, aby maximální odchylka od průměrného rozptylu voličstva byla 13,7 % (Gudgin – Taylor 1980: 518), pro dosažení typické logaritmické křivky by neměla dokonce přesáhnout 12,5 % (Theil, 1970). Taková situace ovšem ze všech zemí FPTP existovala reálně pouze v Británii mezi léty 1945 a 1970 (Tufté 1973: 546) a v omezené míře i na Novém Zélandu až do volební reformy v roce 1996.

Když například v roce 1973 aplikoval E. Tufté (Tufté 1973: 546) toto pravidlo na volby ve Spojených státech v letech 1868 – 1970, dosáhl výše přesnosti pouze 68/100. Sám Tufté tuto skutečnost přisuzuje hlavně silnější pozici demokratů v obvodech s malou voličskou účastí (Tufté 1973: 543) a naprosté dominanci republikánů v městských státech východního pobřeží (New York, New Jersey). Obecným vysvětlením tak slabé korelace je teritorializace americké politiky v podobě tradiční převahy republikánů na severovýchodě a

demokratů na jihu Spojených států. V neposlední řadě je nerovnováha na mnoha místech ještě navýšena gerrymanderingem⁴ jedné nebo i obou hlavních stran. Efekt tohoto fenoménu byl v pozdějších predikcích vyrovnáván aplikací umělé proměnné nebo různým koeficientem zohledňujícím právě tradiční převahu jedné strany v obvodu (viz např. Grofman 1983).

Zákon krychle zjevně v praxi nefunguje tak, jak by bylo pro předpovědi vhodné. Z hlediska čistě teoretického ostatně nelze jeho existenci ospravedlnit jinak než jeho maximální jednoduchostí. Nevysvětluje ovšem, proč by se právě v systémech FPTP měly tvořit shluky voličů určité velikosti (tj. ideálně jednoho volebního obvodu) se zcela shodnou mírou reciprocit vztahu mezi sebou a shodnou reakcí na podněty zvnějšku. Jediný způsob, jak teoreticky vypočítat ideální velikost takového voličského obvodu, je pouze retroaktivním použitím právě (empiricky vyvozeného) Zákona krychle (Gudgin – Taylor 1979: 31-53). V důsledku toho není ale možné do vzorce zavést anomálie původně dvoustranických systémů typu teritorializace elektorátu nebo vzrůstu volební podpory třetí strany a bez dalších modifikací tak zůstává jako nástroj predikce de facto nepoužitelný.

3. Národní modifikace

3.1. Spojené království

Pravidelné volební předpovědi se ve Spojeném království objevují od 70. let 20. století a až do voleb 1992 byly založeny na jednoduchém sběru předvolebních diferencí a aplikaci Zákona krychle a výpočtu „swingu“⁵ mezi konzervativci a Labour Party podle jednoduché matice (Payne 2001: 9):

$$S = 0.5 * [(K2 - K1) + (L1 - L2)],$$

kde S je změna preference voličstva, K1 a L1 procentuální výsledky konzervativců, respektive labouristů, v minulých volbách a K2 a L2 představuje preference předvolebního průzkumu.

⁴ Gerrymandering je změna hranic volebního obvodu za účelem zvýhodnění některého z kandidátů či některé strany. Jméno odvozeno od Elbridge Gerryho (1744 – 1814), guvernéra státu Massachusetts a jednoho z prvních praktiků tohoto druhu politické manipulace.

⁵ „Swing“ je anglický termín běžně používaný pro změnu volebních preferencí ve dvoustranickém systému ve prospěch dosavadní opozice a ustavení nové protiládní většiny. Česká politologie jednoslovný výstižný překlad tohoto termínu stále ještě hledá.

Na obecné úrovni tento model dosahoval poměrně velké přesnosti až do konce 80. let a vzrůstu významu liberálních demokratů a stran keltských regionů (Mughan 2004: 294). V souvislosti s těmito změnami přešla i BBC, která model „uniformní“ celonárodní změny užívala od roku 1974 s použitím stejné formule, ovšem na úrovni jednotlivých mandátů. A to až do roku 1992, kdy všechny predikce založené na „swingu“ chybně určily za vítěze voleb labouristy (Payne 2001: 10). Problém můžeme s téměř naprostou jistotou přisoudit většímu počtu mandátů menších stran (Blau 2002; Mair 1997), který úzce souvisel s relativně novým (Galbraith – Rae 1989: 132 – 135) a v predikci nereflektovaným fenoménem britského elektorátu – taktickým hlasováním. Sarlvik a Crewe (1983) za další možnou příčinu považují rapidní zvýšení voličské volatility zaviněné externími faktory nesouvisejícími s regionalizací ani institucionálními tlaky.

Stejná nepřesnost se v odhadu objevila i ve volbách 2005, kdy ztráta labouristů nedosahovala takové výše v žádné předvolební předpovědi. Zavedený model nedokázal reagovat na nový přesun stranické podpory ve prospěch Labour (tj. celkového bias strany, nejen pouze mandátů ve sněmovně), a opakovala se tak situace s předpověďmi voleb 1992 a 1997. Uvedení dynamického typu výpočtu (Clarke et al. 1998) namísto strukturálního chybu zmenšilo, ale neodstranilo. Dá se předpokládat, že i po zavedení tzv. Kellnerova indexu⁶ a expertních předvolebních modelů zahrnujících ekonomické a psychologické faktory (Belanger – Lewis-Beck – Nadeau 2004 a 2005) se bude uvedená odchylka objevovat v každé další předpovědi v závislosti na míře přesunu voličské podpory mezi jednotlivými regiony Spojeného království. V roce 2009/10 bude navíc navýšena změnou hranic volebních obvodů, nevýhodnou pro dnes vládní stranu (Clarke – Sanders – Stewart 2005: 15).

I při užití Zákona krychle narazíme ve Spojeném království na problémy spojené s rostoucím voličským potenciálem třetí strany. V roce 1968 Terence H. Qualter a Henri Theil Zákon jednoduše upravili tak, aby byl aplikovatelný i na vícestranický systém (Laakso 1979: 356):

$$K_i = \frac{h_i^3}{\sum_{i=1}^n h_i^3},$$

kde K je podíl křesel, h podíl získaných hlasů a n počet soutěžících stran. Tento model je jednoduše použitelný pro všechny stranické formáty vzniklé v systému FPTP. Třetí mocnina

⁶ Kellnerův index stranické podpory je ekonometrický model predikce vypočítaný z předvolebního průzkumu Gallup poprvé v roce 2001 Peterem Kellnerem. Blíže viz www.yougov.com.

reprezentující Zákon krychle navíc může být nahrazena libovolným číslem v intervalu 1 (ideální proporcionalita) až 3 (Theil 1969: 521).

Markku Laakso (Laakso 1979) použil v této modifikaci Tufteho koeficient 2,5 (viz níže) v reflexi na nárůst voličské síly Liberal Democrats a došel k paradoxnímu závěru: model je sice přesnější než Zákon krychle při započítání všech stran na celonárodní úrovni, při obdobném použití na jednotlivé regiony Spojeného království však relativně méně. Naopak, na regionální úrovni dominuje dvou a půltá mocnina třetí při výpočtu mandátů pouze dvou nejsilnějších stran, nikoliv však na úrovni celonárodní (Laakso 1979: 362).

3.2. Kanada

Nejvýraznější odlišností kanadských předvolebních modelů je rozdělení celkové národní předpovědi na předpovědi výsledků v jednotlivých provinciích. Dnes používaný model „regionálního“ Zákona krychle představil Barry Kay. Pro volby v letech 1967-2004 se v Kayově modelu snížila odchylka mezi odhadem a skutečným výsledkem voleb z 21,8 mandátu na 8,2 (Kay 2000: 2). Hlavní předností tohoto přístupu je bezpochyby jeho schopnost reagovat na náhlé změny voličských preferencí v relativně voličsky separovaných regionech Kanadské federace. Kromě již uvedeného prvku model navíc obsahuje i modifikátor zachycující efekt „incumbent/challenger“⁷ kopírující americkou tradici – ten je ovšem čistě umělou proměnnou, jejíž hodnota může být odvozena pouze z empiricky získaných dat. Proto model nedokáže zachytit vstup nových relevantních stran do politického prostoru.

Nejpřesnějších výsledků Kayův model dosahoval pro období let 1963 – 88, jež se v kanadské politice vyznačovalo stabilitou provinciálních stranických systémů. V roce 1993 jej nebylo možno aplikovat na bleskový nástup Bloc Quebecois objevivšího se ve volebních výsledcích vůbec poprvé.

Quebec je z hlediska voleb i jejich predikcí obecně regionem vybočujícím z běžného kanadského standardu, který rozhodujícím způsobem ovlivnil výsledky všech federálních voleb už od časů Konfederace (Clarke – Kornberg 1992). Kromě odlišného fungování provinciálního stranického systému je pozoruhodným fenoménem i zvýšená popularita vůdce jedné z hlavních federálních stran, pochází-li právě z této frankofonní provincie. Od 40. do 80. let se přítomnost Quebecana v čele strany odrazila průměrným zvýšením voličských preferencí strany o 13 % (Lemieux – Crête 1981) oproti dobám s leaderem

⁷ „Incumbent“ je dosavadní držitel mandátu obhajující jej v nových volbách, „challenger“ je jakýkoliv jiný kandidát na tentýž mandát. Česká terminologie opět chybí.

pocházejícím z jiné provincie. Od 2. světové války okupovali Quebečané post premiéra celkem po dobu 45 let.

Podstatných úprav se v Kanadě také dočkal samotný Zákon krychle, a to ze zjevných důvodů zapříčiněných historickým a následně institucionálním vývojem země: kanadské volby nejsou „založeny na celonárodních problémech, na které rozdílné skupiny voličů reagovaly v zásadě obdobným způsobem (Butler 1967: 197)“. Theilovu a Qualterovu formuli modifikovaného Zákona logaritmizoval Edward Tufte (Tufte 1973):

$$\log \frac{K_a}{K_b} = \beta_0 + \beta_1 \log \frac{h_a}{h_b},$$

kde β představuje z dosavadní empirie statisticky získaný poměr mezi podílem křesel a hlasů strany (tj. pro Zákon krychle je $\beta_0 = 0$ a $\beta_1 = 3$). Tufte popsáním postupem došel k závěru, že v kanadských federálních volbách je výhodné třetí mocninu Zákona nahradit číslem 2,5. Jeho modelem je vlastně matematicky vyjádřena tradiční podoba stranické soustavy v Kanadě blížící se systému 2-a-půl strany, kdy za silnými liberály a (pokrokovými) konzervativci nastupuje blok menších stran farmářských nebo typu Nové demokracie. Pro budoucí predikce je ale nejpodstatnější, že ani Tufteho model nedokázal zachytit volební zemětřesení v Quebecu v roce 1993.

4. Zhodnocení

Expertní modely předvolebních odhadů zažívají v těchto letech novou renesanci. V souvislosti s propojováním jednotlivých národních škol a rozšiřující se komunikací mezi americkou a evropskou politickou vědou dochází i ke kombinování metod pro predikci výsledků voleb v zemích FPTP. Jedním z nových trendů je snaha reflektovat prostorové rozdíly ve voličské podpoře stran v jednotlivých zemích a změny v tradiční dvojstranické konfiguraci. Ve Spojeném království a v Kanadě můžeme identifikovat tři relativně čerstvé změny v predikčních vzorcích, jež se s největší pravděpodobností stanou v budoucnu jejich neodmyslitelnou součástí a u kterých je možné obecně předpovědět jejich blízký vývoj:

- 1) Regionalizace či lokalizace volebních predikcí. Zatímco v případě Kanadské federace je využíváno výzkumů stranických preferencí na úrovni jednotlivých provincií nebo separovaných regionů, ve Spojeném království se od 90. let provádějí zvláště výzkumy v každé konstitutivní zemi. Model celonárodní predikce bude vždy zákonitě méně

přesný než předpovědi učiněné pro menší oblasti, z nichž je následně zobrazen celý volebně-geografický obraz. Rozdíly mezi jednotlivými volebními obvody jsou ale často velmi rozdílné i na úrovni regionální. V některých zemích světa jsou proto předvolební průzkumy založeny na konstruovaném reprezentativním vzorku, v jiných na výběru „barometrických“ indikátorových volebních obvodů. Určitým řešením by bylo využití výsledků relevantních lokálních voleb jako indikátoru potenciální anomálie – širšímu využití takových dat ovšem ve Spojeném království i Kanadě zabraňuje odlišné uspořádání parlamentních volebních obvodů s obvody pro volby do místní samosprávy.

- 2) Opouštění tradičního Zákona krychle. Přestože je vzorec Zákona asi nejdéle používaným nástrojem pro predikci obsazení mandátů v zemích FPTP, po 100 letech užívání už je třeba jej konečně označit za obsoletní. Ani ve Spojeném království, ani v Kanadské federaci dnes nefunguje ideální bipartismus, který by v předvídání složení sněmoven umožnil spolehnout se na porovnání hlasů pouze dvou největších stran. „Třetí“ strany jsou už pevně zachycené ve stranické konfiguraci obou sledovaných zemí, stejně jako strany typu regionální obrany. Třetí mocnina Zákona by tak měla být nahrazena ve specifických případech mocninou odpovídající lépe efektivnímu počtu parlamentních stran a vzorec „swingu“ voličské podpory počítán pro všechny možné vztahové dvojice stran. Heterogenita voličské podpory je dalším faktorem ovlivňujícím nepřesnost vzorce. Dlouhodobá voličská převaha některých stran v jednotlivých obvodech může být do vzorce zakomponována umělým modifikátorem incumbents/challenger. Pro celonárodní úroveň je ve Spojeném království běžné naopak využití modifikátoru cyklické „únavy“ voličstva z dlouhodobější vlády jedné strany (přibližně 2,5 volebních období je statistickým průměrem pro Labour i Konzervativní stranu).
- 3) Reflexe teritoriálně heterogenní podpory leaderů. I když je případ Quebečanů jako vůdců hlavních kanadských stran specifickým fenoménem, se zvyšující se medializací života politiků v demokratických zemích nelze podceňovat vliv, jaký má jejich regionální příslušnost nebo rodiště na prostorovou koncentraci voličské podpory. V případě malých nebo nových stran jsou leadeři často nejdůležitější zbraní v předvolební kampani a jejich prezentovaný lokální patriotismus často může hrát důležitou roli při zisku mandátů. Ve větším měřítku se dá vysledovat v Kanadě i ve Spojeném království tendence k prostorové heterogenitě rekrutace stranických

předáků u hlavních i regionálních stran. Není snadné postihnout tento jev v předvolebním odhadu – je možné jej do formule zavést umělou proměnnou (např. u statisticky známé anomálie quebeckých leaderů), koeficientem vyšší popularity v určitých volebních obvodech nebo jej pouze zohlednit v modifikátorech jiných (např. ve změně postavení incumbents/challenger).

Seznam pramenů a literatury

- Abramowitz, A. I. (2000): Bill and Al's excellent adventure: forecasting the 1996 presidential election, in: Campbell, J. E. – Garand, J. C. (eds.): Before the Vote: Forecasting American National Elections, Sage, Thousand Oaks, CA, pp. 47–56.
- Belanger, Eric – Lewis-Beck, Michel, S. – Nadeau, Richard (2005): A Political Economy Forecast for the 2005 British General Election, British Journal of Politics and International Relations, Vol. 7, pp. 191–198.
- Belanger, Eric – Lewis-Beck, Michel, S. – Nadeau, Richard (2004): General election forecasts in the United Kingdom: a political economy model, Electoral Studies 23, pp. 279–290.
- Blau, A. (2002): Seats–votes Relationships in British General Elections, 1955–1997, University of Oxford, DPhil thesis, nepublikováno.
- Blumler, Jay G. – Kavanagh, Dennis – Nossiter, T. J. (1996): Modern Communications versus Traditional Politics in Britain: Unstable Marriage of Convenience, in: Swanson, D. – Mancini, P. (eds.): Politics, Media, and Modern Democracy: An International Study of Innovations in Electoral Campaigning and Their Consequences, London: Praeger.
- Borisyuk, Roman – Borisyuk, Galina – Rallings, Colin – Thrasher, Michael (2001): Forecasting the 2001 General Election Result: A Neural Network Approach, nepublikováno, dostupné z WWW: <http://www.psa.ac.uk/spgrp/epop/election%20forecasting.pdf> (ověřeno k 17. 3. 2008).
- Box, G. E. P. – Jenkins, G. (1976): Time Series Analysis: Forecasting and Control, Holden-Day.
- Brown, P. – Firth, D. – Payne, C. (1999): Forecasting on British Election Night 1997, J. R. Statist. Soc. A, 162, pp. 211–226.
- Butler, D. E. (1987): The Electoral System in Britain since 1918, London.
- Clarke, Harold D. – Kornberg, Allan (1992): Support for the Canadian Federal Progressive Conservative Party since 1988: The Impact of Economic Evaluations and Economic Issues, Canadian Journal of Political Science, Vol. 25, pp. 29–53.

- Clarke, Harold D. – Sanders, David – Stewart, Marianne (2005): Taking the bloom off new Labour's rose: The 2005 general election and beyond, přednáška z výročního zasedání Elections, Public Opinion and Polling Group of the Political Studies Association, University of Essex, ze dne 9. 11. 2005.
- Clarke, H. D. – Norpoth, H. – Whiteley, P. (1998): It's about time: Modelling political and social dynamics, in: Scarbrough, E., Tanenbaum, E. (eds.): Research strategies in the social sciences: A guide to new approaches, Oxford University Press, Oxford, pp. 127–155.
- Curtice, John (2005): From Votes to Seats, nepublikováno, dostupné z WWW: www.britishpollingcouncil.org/john-curtice.pdf (ověřeno k 17. 3. 2008).
- Duverger, Maurice (1951): Les partis politiques, Paris: Librairie Armand Collin.
- Galbraith, John W. – Rae, Nicol C. (1989): A Test of the Importance of Tactical Voting: Great Britain, 1987, British Journal of Political Science, Vol. 19, No. 1, pp. 126–136.
- Grofman, Bernard (1983): Measures of Bias and Proportionality in Seats-Votes Relationships, Political Methodology, Vol. 9, pp. 295–327.
- Gudgin, Graham – Taylor, Peter J. (1979): Seats, Votes, and the Spatial Organisation of Elections, London: Pion Ltd.
- Gudgin, G. – Taylor, P. J. (1980): The Decomposition of Electoral Bias in a Plurality Election, British Journal of Political Science, Vol. 10, No. 4., pp. 515–521.
- Gujarati, D. N. (1988): Basic Econometrics, New York: McGraw-Hill International.
- Chytilík, Roman (2007): Zkoumání většinových volebních systémů, disertační práce, Brno: Masarykova univerzita.
- Kay, Barry (2000): Improving Upon the Cube Law: A Regional Swing Model for Converting Canadian Popular Vote into Parliamentary Seats, nepublikovaný materiál Laurier Institute for the Study of Public Opinion and Policy.
- Kendall, M. G. and Stuart, A. (1950): The law of cubic proportions in election results, British Journal of Sociology, 1:3, 183–197.
- Laakso, Markku (1979): Should a Two-And-A-Half Law Replace the Cube Law in British Elections?, British Journal of Political Science, Vol. 9, No. 3., pp. 355–360.
- Leigh, Andrew – Wolfers, Justin (2005): Competing Approaches to Forecasting Elections: Economic Models, Opinion Polling and Prediction Markets, Discussion Paper No. 52, Centre for Economic Policy Research, The Australian National University.
- Lemieux, Vincent – Crête, Jean (1981): Quebec, in: Penniam, H. R. (ed.): Canada at Polls, 1979 and 1980, Washington: American Enterprise Institute.

- Lewis-Beck, Michael S. – Rice, Tom W. (1984): Forecasting US House Elections, *Legislative Studies Quarterly*, Vol. 9, pp. 475–486.
- Lewis-Beck, Michael S. (2005): Election Forecasting: Principles and Practice, *British Journal of Politics and International Relations*, Volume. 7, No. 2, pp. 145-164.
- Mair, P. (1997): *Party System Change: Approaches and Interpretations*, Clarendon Press, Oxford.
- McCoy, J. – Myers, D. J. (2004): *The Unraveling of Representative Democracy in Venezuela*, JHU Press.
- Mughan, Anthony (2004): Forecasting and the outcome of the 2001 British general election, *Electoral Studies* 23 (2004), pp. 291–296.
- Norpoth, H. (2000): Of time and candidates, in: Campbell, J., Garand, J. (eds.): *Before the vote*, Sage Publications, Thousand Oaks, pp. 57–81.
- Norris, Pippa (1997): *Electoral Change Since 1945*, London: Basic Blackwell.
- Norris, Pippa (2004): *Electoral Engineering: Voting Rules and Electoral Behavior*, New York: Cambridge University Press.
- Oppenheimer, Bruce I. – Stimson, James A. – Waterman, Richard W. (1986): Interpreting US Congressional Elections: The Exposure Thesis, *Legislative Studies Quarterly*, Vol 11, pp. 227-247.
- Paldam, M. (1981): A preliminary survey of the theories and findings on vote and popularity functions, *European Journal of Political Research*, Vol. 7, pp. 1–26.
- Payne, Clive (2001): *Election Forecasting in the UK*, přednáška pro Institute of European and American Studies, Academia Sinica, Taipei, Taiwan, ze dne 28. 11. 2001.
- Qulater, Terence (1968): Seats and Votes: An Application of the Cube Law to the Canadian Electoral System, *Canadian Journal of Political Science*, Vol. 1, pp. 336–344.
- Sarlvik, B. – Crewe, I. (1983): *Decade of Dealignment: The Conservative Victory of 1979 and Electoral Trends in the 1970s*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Sartori, Giovanni (1976): *Parties and Party Systems*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Sartori, Giovanni (2001): *Srovnávací ústavní inženýrství*, Praha: SLON.
- Stokes, D. – Iversen, G. (1966): On the Existence of Forces Restoring Party Competition, in: Campbell et al. (ed.): *Elections and the Political Order*, New York: Wiley, pp. 180–93.
- Theil, Henri (1969): The Desired Political Entropy, *American Political Science Review* 63, pp. 521–25.
- Theil, Henry (1970): The Cube Law Revisited, *Journal of American Statistical Association*, Vol 65, pp. 521–25.

- Tufte, E. (1973): The relationship between seats and votes in two party systems, *American Political Science Review*, 67:3, pp. 540–554.
- Whiteley, Paul (1979): Electoral Forecasting from poll data: the British case, *British Journal of Political Science*, Vol. 9, pp. 219–236.
- Whiteley, Paul (2005): Forecasting Seats from Votes in British General Elections, *British Journal of Politics and International Relations*, Vol. 7, pp. 165–173.